

GEANNOTEEERDE AGENDA INFORMELE RAAD BUITENLANDSE ZAKEN/HANDEL VAN 4 EN 5 OKTOBER 2018

Op 4 en 5 oktober 2018 vindt onder Oostenrijks Voorzitterschap de informele Raad Buitenlandse Zaken (RBZ) over handel plaats in Innsbruck. Op de agenda staan de modernisering van de Wereldhandelsorganisatie (*World Trade Organization*, WTO) en de stand van zaken van de handelsbetrekkingen tussen de EU en de Verenigde Staten (VS). Tevens zal de Europese Commissie de stand van zaken met betrekking tot de lopende onderhandelingen over handelsakkoorden toelichten. Hierover is geen inhoudelijke discussie voorzien.

WTO Modernisering

De Raad zal over de modernisering van de WTO spreken. De WTO stond de afgelopen maanden in het teken van handelsspanningen door unilaterale handelsmaatregelen van de VS. Het blijkt dat het multilaterale handelssysteem op sommige beleidsterreinen onvoldoende soelaas biedt om deze spanningen snel, effectief en duurzaam op te lossen. Deels kan dit worden toegeschreven aan de impasse in de onderhandelingen omtrent de Doha Ontwikkelingsagenda (DDA) en deels aan het feit dat er sinds de oprichting van de WTO in 1995 nauwelijks nieuwe regels zijn gesteld voor nieuwe ontwikkelingen, zoals de opkomst van digitale handel. De Europese Unie (EU) hecht aan het multilaterale handelssysteem en wil een proactieve rol spelen in de modernisering ervan. Hiertoe heeft de Europese Commissie aan lidstaten een aantal voorstellen¹ voorgelegd. Sommige voorstellen zijn slechts ideeën die de komende tijd nader uitgewerkt dienen te worden, andere kunnen wanneer opportuun ingebracht worden in WTO-verband. De voorstellen moeten worden gezien als initiatieven bovenop de bestaande plurilaterale besprekingen, bijvoorbeeld op het gebied van *e-commerce*. De moderniseringsvoorstellen raken de WTO op drie kernonderdelen: nieuwe regels, monitoring en geschillenbeslechting.

Hieronder volgt een appreciatie van de voorstellen van de Europese Commissie voor hervorming van de WTO. Hierbij wordt ook nader ingegaan op het voorstel dat beoogt een mogelijkheid te creëren om sancties op te leggen aan WTO-leden die bewust en herhaaldelijk notificatieverplichtingen niet naleven. Deze appreciatie komt tegemoet aan het verzoek van de algemene commissie voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking, Kamerstuk 2018Z16447/2018D45290, van 21 september 2018.

Allereerst stelt de Europese Commissie voor om werk te maken van onderhandelingen over regels gericht op het tegengaan van oneerlijke handelspraktijken. De Commissie wenst een regelgevend kader voor industriële subsidies en staatsgeleide bedrijven en zet in op het beperken van belemmeringen voor diensten, buitenlandse investeringen en digitale handel. Ook stelt de Commissie voor om ideeën te ontwikkelen over hoe handelspolitieke afspraken kunnen bijdragen aan het behalen van de Duurzame Ontwikkelingsdoelen (*Sustainable Development Goals*, SDG's).

Ten tweede ziet de Europese Commissie ruimte om de monitoringsfunctie van de WTO te verbeteren. Het monitoren van de implementatie van de WTO-regels en de naleving van de notificatieverplichtingen die nationaal handelsbeleid transparant maken is één van de kerntaken van de WTO. Op dit moment notificeren een groot aantal WTO-leden onvoldoende. Hierdoor blijft handelsbeleid van deze WTO-leden ondoorzichtig, hetgeen het onmogelijk maakt om naleving van de WTO-regels te monitoren. De Commissie stelt verschillende maatregelen voor ter verbetering van de kwaliteit en kwantiteit van notificaties. Eén van de voorstellen ziet toe op het creëren van de mogelijkheid om nader te ontwikkelen sancties op te leggen aan WTO-leden die willens en wetens herhaaldelijk in gebreke blijven ten aanzien van hun notificatieverplichtingen. Gedacht kan worden aan *naming and shaming* of het uitsluiten van deze leden voor voorzitterschapsposities van WTO-comités.

¹ http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2018/september/tradoc_157331.pdf

Ten slotte ziet de Europese Commissie de blokkade door de Verenigde Staten van het beroepslichaam (*Appellate Body*) van de WTO als de meest acute kwestie. Inmiddels zijn slechts drie van de gebruikelijke zeven rechters operationeel. De situatie wordt steeds zorgelijker, omdat er minimaal drie rechters nodig zijn om een beroepszaak te behandelen. De Europese Commissie heeft vijftien voorstellen ontwikkeld die tegemoet moeten komen aan de zorgen die de Verenigde Staten heeft bij het functioneren van het beroepslichaam. Het betreft oplossingen die voornamelijk procedureel van aard zijn en die geen afbreuk doen aan de onafhankelijke en juridische bindende aard van geschillenbeslechting.

De Raad is eensgezind in haar steun voor de moderniseringsvoorstellen van de Commissie. Het kabinet zal het belang van inclusiviteit in de onderhandelingen, en daarmee breder draagvlak onder het gehele WTO-lidmaatschap, benadrukken.

EU-VS Handelsbetrekkingen

Op 25 juli 2018 hebben de voorzitter van de Europese Commissie Jean-Claude Juncker en de Amerikaanse president Donald Trump afgesproken om een nieuwe fase van de onderlinge handelsrelatie in te luiden (Kamerstukken aanhangselnummer 2878, vergaderjaar 2017-2018). Om deze verklaring uit te werken, is een werkgroep opgezet onder leiding van Eurocommissaris Cecilia Malmström en de Amerikaanse handelsvertegenwoordiger (*United States Trade Representative*, USTR) Robert Lighthizer. Op 10 september 2018 was de eerste bijeenkomst van deze werkgroep op politiek niveau. Dit was een constructief gesprek. In oktober 2018 wordt op technisch niveau verder gesproken. Eind november volgt de volgende politieke bijeenkomst van Malmström en Lighthizer met als doel de resultaten van de verkenningen in deze werkgroep te presenteren. De focus zal op korte termijn vooral liggen op vrijwillige samenwerking op gebied van technische handelsbelemmeringen. Conform de eerdere toezegging in het Algemeen Overleg Handelsbevordering van 5 september 2018 wordt uw Kamer op de hoogte gehouden van de ontwikkelingen in deze werkgroep.

Tijdens de Raad zal de Commissie een terugkoppeling geven van de gevoerde gesprekken en een vooruitblik bieden naar de aankomende ontmoetingen tussen Malmström en Lighthizer. Het kabinet heeft altijd ingezet op voortzetting van de dialoog gericht op verbetering van de onderlinge handelsrelatie tussen de EU en de VS. Het kabinet verwelkomt deze dialoog dan ook als een constructieve stap voorwaarts. Het is echter zeer zorgelijk dat Amerikaanse tarieven op staal- en aluminiumimport uit de EU nog steeds van kracht zijn. Het kabinet blijft van mening dat Europese staal- en aluminiumproducten op geen enkele wijze een bedreiging vormen voor de nationale veiligheid van de VS. Daarom moeten deze tarieven zo snel mogelijk van tafel.

De handelspolitieke relatie tussen de EU en de VS staat niet op zichzelf en wordt beïnvloed door wereldwijde ontwikkelingen, zoals de handelsrelatie tussen China en de VS en de ontwikkelingen in de WTO. Conform de toezegging gedaan tijdens het Algemeen Overleg over de handelsmaatregelen van de VS van 6 juni 2018, volgt hierbij een overzicht van de ontwikkelingen op dit dossier (Kamerstukken 33 625, nr. 260). De ontwikkelingen met betrekking tot de WTO zijn hierboven beschreven. Het Centraal Planbureau en De Nederlandsche Bank hebben onderzoek gedaan naar de effecten van deze ontwikkelingen op de Europese en Nederlandse economie.² Zowel het CPB, als het DNB concludeert dat escalatie van de huidige handelsconflicten tot een diepere handelsoorlog alleen maar tot verliezers leidt. Het DNB schat in dat dit voor Nederland kan leiden tot een gemiddeld 0,5% lagere bbp-groei per jaar.

EU-VS en productuitzonderingen

Op 23 mei 2018 heeft de Amerikaanse *Secretary of Commerce* Wilbur Ross aangekondigd een onderzoek uit te voeren naar de effecten van importen van auto's en auto-onderdelen op de nationale veiligheid van de VS. Dit onderzoek is gebaseerd op sectie 232 van de Amerikaanse *Trade Expansion Act* uit 1962. De huidige staal- en aluminiumtarieven zijn ook genomen op basis van deze wet. Het

² CPB (2018) <https://www.cpb.nl/publicatie/handelsoorlog-economische-gevolgen-van-vs-tarieven-en-vergeldingspakketten>; DNB (2018) <https://www.dnb.nl/nieuws/nieuwsoverzicht-en-archieef/Persberichten2018/dnb376890.jsp>

232-onderzoek naar auto's en auto-onderdelen loopt nog en kan leiden tot tarieven op de EU-*automotive* export. Na de gesprekken in de werkgroep tussen Malmström en Lighthizer lijken mogelijke additionele tarieven voor de EU voorlopig van de baan. De situatie blijft echter onvoorspelbaar.

Op 19 juli 2018 is de VS, in het verlengde van de onderzoeken op staal, aluminium en auto's, een soortgelijk onderzoek gestart naar de effecten van uranium importen op de nationale veiligheid. Dit onderzoek loopt ook nog.

Zowel de Amerikaanse tarieven op staal- en aluminium, als de EU rebalancerende maatregelen zijn nog altijd van kracht en de gevolgen voor het Nederlandse bedrijfsleven zijn voelbaar. Het ministerie van Buitenlandse Zaken heeft samen met VNO-NCW en MKB-Nederland op 4 juli 2018 een bijeenkomst met het bedrijfsleven georganiseerd over de gevolgen van de staal- en aluminiumheffingen. Hier is onder andere gesproken over de mogelijkheid voor Amerikaanse importeurs om individuele uitzonderingen aan te vragen op deze heffingen. Dit proces verloopt nog steeds moeizaam. Ook afnemers van Nederlandse bedrijven ervaren hier knelpunten, onder andere vanwege gebrek aan capaciteit bij de Amerikaanse autoriteiten om aanvragen te beoordelen, het hoge detailniveau van informatie die moet worden aangeleverd en het gebrek aan garanties ten aanzien van betrouwbaarheid van deze bedrijfsgevoelige informatie. Binnen de VS zwelt de kritiek over dit proces aan. In antwoord daarop, hebben de Amerikaanse autoriteiten begin september 2018 de procedure voor het verkrijgen van dergelijke uitzonderingen herzien. Dit betrof onder andere de implementatie van hoor- en wederhoor wanneer bezwaar tegen de aanvraag voor individuele uitzondering wordt ingediend. Ook worden aanvragen waartegen geen bezwaar is ingediend, sneller geëffectueerd. Het is nog te vroeg om te constateren of deze herziening tot grote verbeteringen zal leiden. Het ministerie van Buitenlandse zaken blijft hierover doorlopend in gesprek met relevante Nederlandse bedrijven en brancheverenigingen, zoals VNO-NCW, TATA Steel Nederland, Metaalunie en FME conform de motie van de leden Alkaya en Becker (Kamerstukken 21 501-02, nr. 1879).

Vrijwaringsmaatregelen

Als onderdeel van de driedelige reactie van de EU op de VS-tarieven op staal en aluminium, heeft de Europese Commissie op 19 juli 2018 voorlopige vrijwaringsmaatregelen geïntroduceerd voor staal.³ Het doel van deze maatregelen is te voorkomen dat staal dat bestemd was voor de VS, maar daar door de extra invoerheffingen niet kan worden afgezet, nu op de Europese markt wordt afgezet en daarmee de Europese markt verstoort. Deze maatregelen zijn vormgegeven als tariefquotum. Dit houdt in dat er een plafond voor de hoeveelheid geïmporteerde goederen is ingesteld. Boven dit plafond geldt een extra invoerrecht van 25%. Het plafond is vastgesteld op de gemiddelde invoerwaarde over de jaren 2014-2017. De voorlopige maatregelen gelden voor 23 verschillende categorieën staalproducten, variërend van warmgewalst staal tot walsdraad. De voorlopige vrijwaringsmaatregelen blijven maximaal 200 dagen van kracht. Het onderzoek naar definitieve maatregelen loopt nog. Naar verwachting zal de Europese Commissie eind dit jaar een voorstel doen om definitieve vrijwaringsmaatregelen in te stellen.

VS-China

De handelspolitieke spanningen tussen China en de VS zijn afgelopen zomer verder opgelopen. De pogingen van de VS en China om te onderhandelen over een akkoord hebben tot nu toe geen resultaat gehad. Ondertussen hebben beide landen additionele tarieven ingesteld op een groot deel van de handel. De VS heeft besloten om, naar aanleiding van het eerdere onderzoek van USTR Lighthizer naar oneerlijke Chinese handelspraktijken uit maart 2018, tarieven van 25% op 50 miljard dollar aan Chinese goederen in te stellen. China heeft deze maatregelen gespiegeld. Op 17 september 2018 kondigde de VS additionele heffingen aan op 5.746 Chinese goederen met een exportwaarde van 200 miljard dollar. Op deze producten is per 24 september 2018 een tarief toegepast van 10%. Per 1 januari 2019 wordt dit tarief naar 25% verhoogd. China heeft in reactie hierop heffingen ingesteld van 5% tot 10% op circa 5.200 Amerikaanse goederen ter waarde van 60 miljard dollar. Door deze maatregelen wordt nu ruim de helft van de goederenhandel tussen China en de VS geraakt door additionele importheffingen.

³ De driedelige reactie van de Europese Commissie bestaat uit het starten van een WTO-zaak tegen de VS-heffingen, balancerende maatregelen in reactie op de VS-heffingen in de vorm van extra invoerheffingen op onder andere voertuigen, kleding en gedistilleerde dranken en vrijwaringsmaatregelen ter bescherming van de EU staalmarkt tegen omleiding voor staal dat bestemd is voor de VS.

Overige

Brexit voorbereidingen

Lid Amhaouch (CDA) vroeg tijdens het AO Handelsbevordering van 5 september 2018 naar de voorbereidingen van Nederland om ook na de terugtrekking van het Verenigd Koninkrijk uit de EU ("Brexit") de functie van *Gateway naar Europa* te kunnen vervullen. Op 7 september 2018 heeft het kabinet een brief aan uw Kamer verzonden met in de bijlage de laatste stand van zaken van de voorbereidingen in het kader van *contingency planning* en *preparedness* op nationaal en EU-niveau (Kamerstukken 23 987, nr. 261). Hierin is het kabinet onder meer uitvoerig ingegaan op de organisatie van de *contingency*-voorbereidingen, toekomstige grenscontroleprocessen (inclusief diegene die opgezet moeten worden op de Nederlandse *mainports*) en de luchtvaart. In aanvulling hierop volgt op 10 oktober 2018 een besloten technische briefing over deze voorbereidingen.

Nota nieuwe Afrikaans-Europese alliantie voor duurzame investeringen en banen

Tijdens de procedurevergadering d.d. 20 september 2018 verzocht de Tweede Kamer Commissie voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking om een voorlopige kabinetsappreciatie van mededeling COM(2018)643 inzake nota nieuwe Afrikaans-Europese alliantie voor duurzame investeringen en banen op te nemen in de geannoteerde agenda voor de informele Raad.

Op 12 september 2018 publiceerde de Europese Commissie een Mededeling⁴ waarin een versterking van het EU partnerschap met Afrika wordt voorgesteld, gericht op duurzame economische ontwikkeling en het creëren van banen. De focus ligt op het genereren van meer investeringen en het betrekken van de private sector. De Commissie stelt voor om haar huidige inzet, onder andere via het Externe Investeringsplan, te intensiveren. De Commissie verwijst in het voorstel ook naar het belang van ondersteuning en versterking van de vrijhandelsruimte op het Afrikaanse continent. Op de lange termijn stelt de Commissie zich een algehele intercontinentale vrijhandelsovereenkomst tussen de EU en Afrika voor.

Het kabinet verwelkomt de EU-inzet op een versterkt EU-Afrika partnerschap, waarmee de Commissie zich in toenemende mate wil richten op het stimuleren van private investeringen en het creëren van werkgelegenheid. Deze inzet is van belang om te investeren in perspectief in Afrika, vooral voor de jeugdige bevolking, in lijn met de BHOS nota⁵. Voor een uitgebreidere appreciatie van de Mededeling over een nieuwe Afrikaans-Europese alliantie, verwijs ik naar het BNC-fiche dat uw Kamer binnen de termijn toe zal gaan.

⁴ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1537433689163&uri=CELEX%3A52018DC0643>

⁵ <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/beleidsnota-s/2018/05/18/pdf-beleidsnota-investeren-in-perspectie>